

Posudek oponenta na diplomovou práci Bc. Pavly Skácelové

„Analýza úmrtnostních tabulek České republiky 1950–2005 se zaměřením na aspekty generační úmrtnosti“

Diplomová práce studentky Pavly Skácelové „Analýza úmrtnostních tabulek České republiky 1950–2005 se zaměřením na aspekty generační úmrtnosti“ má celkem 78 stran včetně obsahu, seznamu tabulek a obrázků, seznamu použité literatury a závěrečných příloh. Text je dělen do čtyř na sebe navazujících kapitol, úvodu a závěru. Autorka se v práci pokusila pomocí analýzy transverzálních úmrtnostních tabulek popsat hlavní trendy vývoje úmrtnosti v České republice v poválečném období a nalézt jejich příčiny v podrobnějším rozboru změn intenzit úmrtnosti podle pohlaví a věku. Dalším cílem je pak snaha nalézt odpovědi na otázky ohledně odlišností naděje dožití z transverzálních a kohortních tabulek života.

K naplnění cílů autorka postupuje pomocí porovnávání tabulek počítaných za časová období a za generace. V závěrečné části práce se ještě snaží vysledovat generační rozdíly a jejich příčiny s očekávanými odlišnostmi především u válečných generací.

První dvě kapitoly představují spíše obecnou část práce. V nich je popsána metodika výpočtu úmrtnostních tabulek a základní trendy vývoje úmrtnosti v České republice. Tyto změny v úrovni úmrtnosti, ke kterým docházelo v předválečném i poválečném období, jsou popisovány velmi podrobně.

Třetí a čtvrtá kapitola pak tvoří analytickou část práce. V nich autorka přistupuje ke konstrukci generačních úmrtnostních tabulek za vybrané generace. Dále porovnává intervalové střední délky života vypočtené z kohortních a transverzálních tabulek. Výsledky jsou komentovány stručně, avšak za pomoci zobrazených grafů dostatečně jasně. Čtvrtá kapitola představuje analýzu generačních efektů. Autorka využívá několika způsobů zobrazení pravděpodobnosti úmrtí v závislosti na věku a čase. Užití povrchové mapy, tedy trojrozměrného grafu je nepochybně efektní, ale možná by stálo za úvahu užít spíše barevného zobrazení, kdy barevné rozlišení by mohlo reflektovat sklon plochy, který je z černobílého grafu málo čitelný, jak autorka sama uvádí (str. 42). Výhodnější se v tomto případě zdá být ortogonální metoda vyjádření.

V analýze je dále využíváno tzv. specifické míry změny úmrtnosti podle věku. Hodnoty této míry zobrazuje reliéfový graf. Závěr práce pak patří využití APC modelu. Autorka zde podrobně a názorně popisuje užitou metodiku a tato část jistě bude využívána dalšími autory jako metodické vodítko.

Celkově je nutné ocenit užité způsoby zobrazování zkoumaných dat, které nemalou měrou přispívají k celkové kvalitě analýzy. Pozitivním přínosem je také, již zmíněný, teoretický a metodický základ každé provedené analýzy, který je čtenáři názornou formou přiblížen. Bohužel některé části popisu metodiky jsou poznamenány chybami, ovšem spíše povahy překlepu, neboť chybu ve vzorci č. 6 si nelze vysvětlovat neznalostí. Autorka v tomto případě patrně zaměnila dolní indexy v závěrečné části práce, neboť při současné podobě vzorce by odečítala větší číslo od menšího a vzorec by tak platil jen v absolutní hodnotě.

Další nedostatky lze spatřovat i v množství překlepů v textu nebo nejasných popisek grafů (na obr. 2 není například jasné, které křivky jsou pro ženy a které pro muže). Také některá vyjádření v textu jsou poněkud nepřesná. Například slovní spojení „průměrný věk při narození...“ (str. 20) je zavádějící, není totiž jasné, co tím je myšleno. Patrně se má jednat o naději dožití při narození, neboť o věku matek při narození dítěte se v textu nehovořilo a průměrný věk novorozence při narození je samozřejmě nula.

V textu také někdy dojde k záměně pojmů „naděje dožití“ a „úmrtnost“, takže např. na straně 60 je třeba opravit, že neklesala úmrtnost mužů, ale jejich naděje dožití. Jednotné není ani označování dožívajících se

přesného věku x (někdy je užito symbolu l_x a někdy l_x), bylo by vhodné v úvodu práce přijmout určitý systém a ten dodržovat. Zbytečné je i množství překlepů a gramatických chyb.

Předkládaná práce si nekladla cíle, které by nedokázala splnit. Jsou předkládány hypotézy a výzkumné otázky, které jsou v následujícím textu systematicky řešeny. Autorka shrnula běžné, ale i méně obvyklé analytické postupy a vytvořila práci zajímavou i z metodického pohledu. Přínosem jsou i představené způsoby grafického zobrazování výsledků. Text je psán poměrně stručně a autorka zbytečně neodbíhá od hlavního tématu práce. Navzdory stručnosti je třeba uznat, že v práci lze nalézt vše, co by čtenář mohl očekávat a proto diplomovou práci Bc. Pavly Skácelové „Analýza úmrtnostních tabulek České republiky 1950–2005 se zaměřením na aspekty generační úmrtnosti“ doporučuji přijmout k obhajobě.

V Praze dne 11. září 2008

Mgr. Klára Tesárková
oponent